

Pedagojik Formasyon Sertifika Programına Katılan Öğretmen Adaylarının “Öğretmenlik Mesleğinin Etik Değerleri” Üzerine Görüşleri

Nuray ZAN
Çankırı Karatekin Üniversitesi

Burcu Umut ZAN
Çankırı Karatekin Üniversitesi

ÖZET

Eğitim ve öğretimin sağlıklı ve güvenli bir ortamda yapılabilmesi için okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin etik davranış ilkelerini tanıması, benimsemesi, uygulaması ve uygulamanın gözetilmesi gerekmektedir. Eğitim alanında görev yapan kişilerin örnek insan olarak ulusal ve uluslararası mesleki etik kurallarına uyması beklenmektedir. Bu sebeple öğretmen yetiştirme alanında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin etik ilkeler konusunda sahip oldukları tutum ve değerler oldukça önemlidir. Bu bağlamda Fen, Edebiyat Fakültelerine devam ederek öğretmen olmak isteyen öğretmen adaylarının kısa bir sertifika programı dahilinde edindikleri mesleki etik değerlerin araştırılması gelecekte ki öğretmen potansiyelini oluşturacağı için önemlidir.

Pedagojik Formasyon Sertifika Programına devam eden öğretmen adaylarının “öğretmenlik mesleği” üzerine sahip oldukları etik değerleri tespit etmek çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırma, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Pedagojik Formasyon Sertifika Programına devam eden 270 öğretmen adayı ile yürütülmüştür. Katılımcı grupları oluşturulurken maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Bu araştırma nitel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmada kullanılan fenomenolojik desen kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmede katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Katılımcılara sorular yönlendirilmeden önce; dil uzmanı, alan uzmanı ve teknik alanda destek almak amacı ile yöntemsel uzmana iletilerek görüşleri alınmış ve sorulara son şekli verilmiştir. Toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesi için Nvivo11 programı kullanılmıştır. Çalışmamızın araştırma soruları aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

- Öğretmen adaylarının “öğretmenlik mesleği” ile ilgili düşünce, bakış açısı ve tutumları nelerdir?
- Öğretmen adaylarının öğretmen- öğrenci ilişkilerinde öğretmenlerin göstermeleri gereken etik ilkeler hakkında ki düşünceleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının toplumda beklenen eğitim mesleğine ilişkin etik ilkeler üzerine düşünceleri nelerdir?

Araştırmanın sonuçları; öğrencilerde ilişkilerde etik ilkeler, eğitim mesleğine ilişkin etik ilkeler, eğitimcilerle ilişkilerde etik ilkeler, toplum ile ilişkilerde etik ilkeler, okul yönetimi ve öğretmen arasındaki etik ilkeler, kurum kaynaklarının kullanımında, zaman kullanımında etik ilkeler olmak üzere kategorize edilmiştir. Etik değerler eğitimin doğasında var olması gereken temel ilkelerdir, bu ilkelerin öğretmen adaylarına daha iyi benimsetilebilmesi için Pedagojik Formasyon Sertifika Programına ders olarak eklenmesi adayların mesleki olgunluğa ulaşmalarını, mesleği duyumsamalarına yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayı, etik değer, öğretmenlik mesleği

The views of Candidate Teachers attending to Pedagogical Formation Certificate Program about “The Ethical Values of Teaching Profession”

ABSTRACT

In order to carry out educational activities in a healthy and safe environment, administrators, teachers and students should not only be familiar with the principles of ethical conduct, but they should also adopt, apply and monitor the application of these principles. Individuals employed within the field of education are expected to consort with the national and international professional ethical values as they are regarded as role models in the society. For this reason, the values and manners of prospective teachers regarding the ethical values of their profession is very significant in the realm of teacher training and education. Within this context, as the prospective students in the faculties of science and letters will be the potential teachers in the foreseeable future, researching the professional ethical values that they obtained with a short term certification program is crucial. The objective of this study is to determine the ethical values of candidate teachers attending to the pedagogical formation certificate program.

The study was carried out with 270 candidate teachers who are attending to Pedagogical Formation Certificate Program in Çankırı Karatekin University. Maximum variation sampling method was used when forming the participant groups. This study was conducted by using qualitative method. Phenomenological design which is one of the qualitative research designs was used in the study. Thus experiences of individuals about a case their perceptions and the meanings attached to these perceptions could be revealed easily. Data of the study was obtained by semi-structured interview technique. Open ended questions were asked to the participants in the interviews. Before asking the questions to the participants, ideas of an area expert, a language expert and a procedural expert (for technical support) were taken and questions were edited by them. To analyse the gathered data in depth Nvivo program was used. Research questions of our study is determined as follows:

- *What are the ideas, attitudes and point of views of candidate teachers about their profession?*
- *What are the ideas of candidate teachers about the ethical principles that teachers should demonstrate in student-teacher relations?*
- *What are the ideas of candidate teachers about ethical principles related to teaching profession in a society?*

The results of the study was categorized as follows: Ethical principles in relations with students, ethical principles about teaching profession, ethical principles in relation with educators, ethical principles in relation with society, ethical principles between school administration and teachers, ethical principles in using the resources of the institution and ethical principles about time management. Ethical conducts are the core values that should be inherent in the nature of education. In order to provide an awareness in candidate teachers and pave the way for them to professional maturity, ethical principles should be included as a course in the Pedagogical Formation Certificate Program.

Keywords: *candidate teachers, ethical principles, teaching profession*

GİRİŞ

Eğitim, insanı doğumdan ölüme etkileyen bir süreçtir. Öğretmenlik yalnızca birtakım bilgilerin aktarılmasını kapsayan bir meslek olmanın ötesinde, genç nesillere değerler kazandırılması hedefini de içermektedir. Farklı bir deyişle öğretmen, öğrettiklerini örnek olarak yaşayan ideal bireydir (Pieper,1999,118). Eğitimle öğrencilere yalnızca bilgi aktarılması değil, bilginin yanında etik çerçevede olumlu davranış kalıplarının kazandırılması da hedeflenmektedir (Karataş, 2013). Buna bağlı olarak formal eğitim süreci, öğretmenlik mesleğinin doğasıyla birlikte etik anlayışı da beraberinde getirmektedir.

Avrupa Birliği Öğretmen Yetiştirme Raporu’nda da, öğretmenlik mesleğinin profesyonelleşmesine ve öğretmenlerin “Meslek etiğini benimsemiş kişiler olması” (YÖK, 2007) gerektiğine değinmektedir. Bu anlamda öğretmen yetiştirme sisteminin tüm bileşenlerinin, sürekli bir

değerlendirme süreci içinde sorgulanması ve bugünün ve geleceğin gerektirdiği nicelik ve nitelikte öğretmen yetiştirmek için sürekli iyileştirilmesi gerekmektedir (Baskan, Aydın ve Madden, 2006). Çalışmada etik ve öğretmenlik meslek etiği kavramları kullanılırken literatürde yer alan tanımları çerçevesinde değerlendirilerek kullanılmıştır.

Etik: “Felsefenin Ahlaki değerleri inceleyen disiplini” (Flew, 2005, 179), “Doğru ve yanlış ölçütleridir” (Aydın, 2012, 6).

Öğretmenlik Meslek Etiği: “Öğretmenlik mesleği icra ederken; öğrenciler, toplum ve meslektaşları ile olan ilişkilerde yerine getirilmesi gereken sorumluluklar, uyulması gereken kurallar ve ilkeler bütünüdür” (Şentürk, 2009, 27).

Çalışmalar incelendiğinde öğretmenlik meslek etiği üzerine birçok araştırmanın mevcut olduğu görülmüştür. İlgili çalışmaların demografik değişkenler üzerinde hazırlandığı görülmektedir (Altinkurt ve Yılmaz, 2011; Ergin, 2014; Pelit ve Güçer, 2005; Çelebi ve Akbağ, 2012; Yılmaz ve Altinkurt, 2009; Pelit ve Güçer, 2006). Ancak Pedagojik formasyon sertifika programı sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin etik değerleri üzerine görüşlerinin nasıl oluştuğuna dair bir çalışma ile karşılaşmamıştır.

Araştırma Sorusu

Bu kapsamda çalışmamızda pedagojik formasyon sertifika programı sürecinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin etik değerleri üzerine görüşlerinin nasıl betimlendiği araştırılmıştır. Çalışmaya ait araştırma soruları aşağıdaki gibidir;

- *Öğretmen adaylarının “öğretmenlik mesleği” ile ilgili düşünce, bakış açısı ve tutumları nelerdir?*
- *Öğretmen adaylarının öğretmen- öğrenci ilişkilerinde öğretmenlerin göstermeleri gereken etik ilkeler hakkında ki düşünceleri nelerdir?*
- *Öğretmen adaylarının toplumda beklenen eğitim mesleğine ilişkin etik ilkeler üzerine düşünceleri nelerdir?*

Yöntem

Bu araştırma nitel yöntem kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desen kullanılmıştır. Fenomenolojik desen; bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve bunlara yüklediği anlamları ortaya çıkarmada kullanılmaktadır. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmede katılımcılara açık uçlu sorular sorulmuştur. Katılımcılara sorular yönlendirilmeden önce; dil uzmanı, alan uzmanı ve teknik alanda destek almak amacı ile yöntemsel uzmana iletilerek görüşleri alınmış ve sorulara son şekli verilmiştir. Görüşme soruları ilk önce pilot bir gruba yönlendirilmiş bu şekilde soruların soruluş sırasının uygunluğunu, soruların görüşmecisi tarafından soruluş şeklinin uygunluğunu ve görüşmenin genel olarak elde etmek istediği bilgileri elde edip etmediğine ilişkin sürecini değerlendirilmiştir (Berg 1998). Pilot görüşmeler aynı zamanda, görüşme yapılan kişilerin görüşmeyi tamamlayıp tamamlayamayacağını ve soruları anlayıp anlayamadığını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmektedir (Creswell, 2005). Araştırmaya temel olan görüşmeler yapılmadan önce katılımcıdan yazılı izin alınarak ses kaydı yapılmış, daha sonra ses kayıtları çözümlenmiştir. Görüşmeler bizzat araştırmacı tarafından sahaya inilerek yapılmıştır. Çalışmanın 1. inanırılık basamağı, görüşme sürecinde kaydedilen “konuşmaların yazıya dökümü sürecindeki tutarlılıktır” (Kvale, 1996). Bu nedenle yapılan çözümlenmeler içinden rastgele seçilen kayıtlar (tüm kayıtların %20’si), daha sonra farklı bir kişiye dinletilmiş ve ses kayıt çözümlenmelerinin doğruluğu kontrol edilmiştir. Bu suretle çözümlenmelerin doğruluğu ve inandırıcılığı onaylanmıştır. Çalışmanın amacı görüşmeler ile elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bunun için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılması için NVivo11 programından yararlanılmıştır. Toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesi gerekmektedir. İçerik analizi önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak vermektedir. Böylece araştırma kapsamında toplanan veriler, birbirine benzeyen belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmekte ve düzenlenerek yorumlanmaktadır. Çalışmada, görüşme yöntemi ile elde edilen verilerin çözümü doğrulandıktan sonra ilişkili söylemler, benzer ifadeler paragraflara ayrılmıştır. Söylemlerin benzerlik çerçevesinde doğru olarak paragraflara ayrılıp ayrılmadığının doğrulanması için alan uzmanından görüş alınmıştır. Verilerden elde edilen bilgilerin, içerdikleri konuların “benzerliklerine ya da farklılıklarına” göre sınıflanmasıyla ”kategoriler” oluşturulmaktadır (Berg, 1998). Araştırmacı oluşturduğu paragrafları

kategorilendirdikten sonra aynı verilerin alan uzmanı tarafından kategorilendirilerek kodlaması istenmiştir. Aynı zamanda araştırmacı tarafından da yapılan kodlamalar alan uzmanının yaptığı kodlamalar ile karşılaştırılarak kontrol edilmiştir. Böylelikle “uzmanlar arası görüş birliği” ve “uzmanlar arası görüş ayrılıkları” tespit edilmiştir. Bu noktada Miles ve Huberman (1994) tarafından oluşturulan güvenilirlik hesaplaması yapılmış ve güvenlik katsayısı 0,80 olarak bulunan çalışmanın güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacı ve alan uzmanı tarafından yapılan kodlama çalışmasının ardından görüş ayrılıklarının olduğu kategorilerde görüş birliğine varılmış ve bu noktadan sonra benzer ifadeler içeren verileri birer başlık altında gruplandırılmıştır. Böylece oluşturulan bu başlıklar araştırmacının temalarına ve alt temalarına temel oluşturacak şekilde biçimlendirilmiştir. Bağımsız çalışmalar yürüten alan uzmanı ve araştırmacı tarafından oluşturulan temalar karşılaştırılmış ve tekrar görüş ayrılığı olan noktalarda uzlaşma sağlanarak tema ve alt temalara son şekli verilmiştir. Son aşamada ise farklı bir alan uzmanı tarafından temalar ve alt temaların kontrol edilmesi istenmiş, gelen dönütler kapsamında bazı temaların birleştirilmesi veya ayrılması yapılarak verilere son şekli verilmiştir. Çalışmanın inanırılığine ait basamaklar aşağıda verilen tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1: Çalışmanın inanırılık basamakları

İnanırılık	Açıklama
1. İnanırılık	Çözümelenen ses kayıtlarının doğruluğunun kontrol edilmesi
2. İnanırılık	Çözümlemelerin ilişkililik durumuna göre paragraflara ayrılması. Paragrafların alan uzmanı tarafından kontrol edilmesi
3. İnanırılık	Paragraflar içinden kategorilerin oluşturularak kodlanması. Alan uzmanından, kodlama yapılmasının istenmesi. Alan uzmanı ile araştırmacı tarafından yapılan kodlamalarda görüş birliği ve görüş ayrılıklarına bakılması Görüş ayrılıklarında uzlaşmaya gidilmesi Kodlamaların tekrar düzenlenmesi
4. İnanırılık	Miles ve Huberman (1994) tarafından oluşturulan güvenlik katsayısının hesaplanması Farklı bir alan uzmanından, temalar ve alt temaların okunarak birleştirilmesi veya ayrılması hususunda görüş alınmıştır.

Evren-Örneklem

Araştırmada 2016-2017 Akademik yılı Güz döneminde Pedagojik Formasyon Sertifika Programına katılan 270 öğretmen adayına ulaşılmıştır. Katılımcılar Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin çeşitli programlarında lisans öğrenimlerini tamamlayan veya son sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Katılımcı grupları oluşturulurken maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır.

Veri toplama aracı ve Verilerin analizi

Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Görüşmede katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Katılımcılara sorular yönlendirilmeden önce; dil uzmanı, alan uzmanı ve teknik anlamda destek almak amacıyla yöntemsel uzman görüşleri alınmıştır. Toplanan verilerin analizi için Nvivo11 programı kullanılmıştır.

Pedagojik Formasyon Sertifika Programına devam eden öğretmen adaylarına gönüllük esasına dayalı olarak aşağıda belirtilen konu temelinde yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir.

“Öğretmen davranışları; öğretmenlik mesleğinin etik standartlarını oluşturmaktadır. Hangi davranışlar öğretmenlik mesleğinin temel ölçütü olarak nitelendirilebilir, düşünceleriniz nelerdir?”

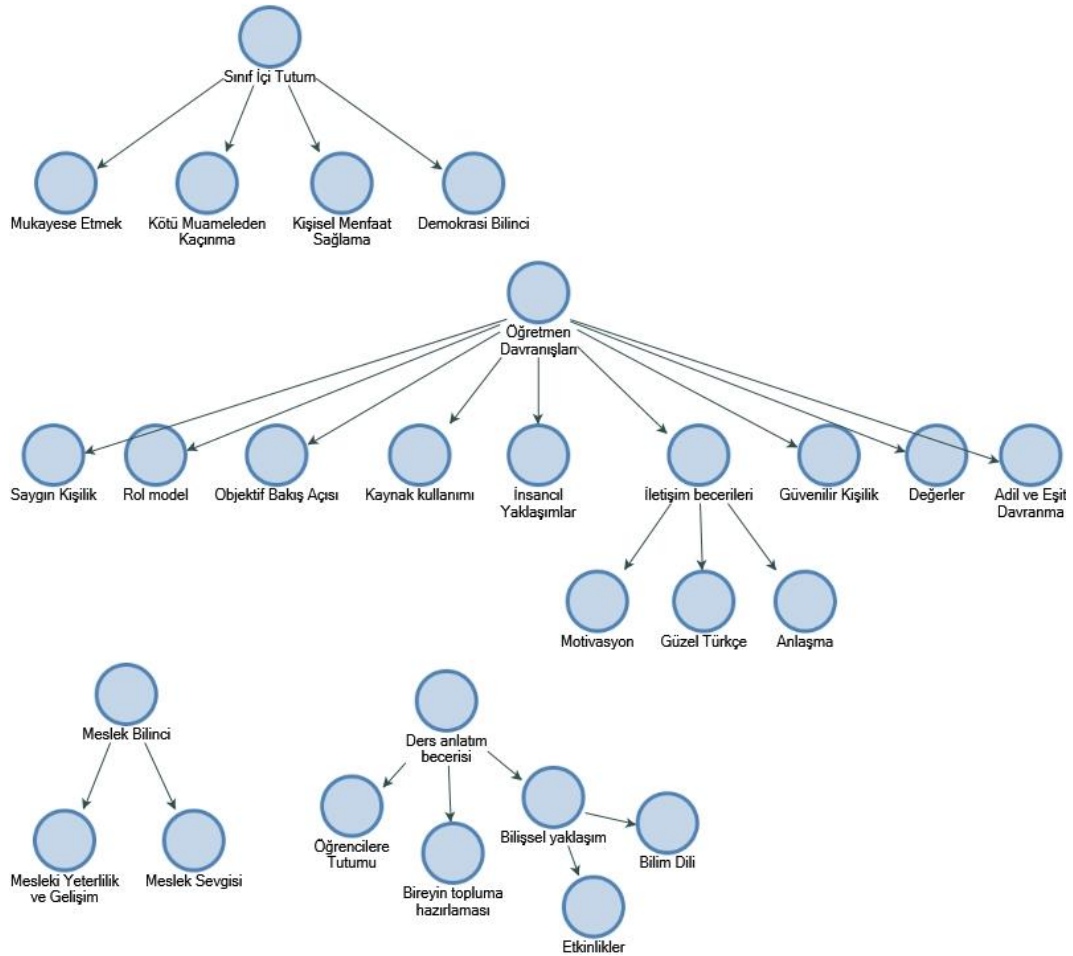
BULGULAR

Bu kısımda ilk önce çalışmaya katılan öğretmen adayların demografik bilgilerine yer verilmiştir. Katılımcıların % 57,4'ü kadın (n=155), % 42,6'sı erkektir (n=115). Araştırmaya destek veren katılımcılar, 21 ile 25 yaş aralığındadır. Katılımcıların %1,85'i 21 yaşında, %36,3'ü 22 yaşında, %32,2'si 23 yaşında, %22,96'sı 24 yaşında ve %6,67'si 25 yaşındadır. Öğretmen adayları, Felsefe, Sosyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih ve Coğrafya Bölümlerinde son sınıfta okuyan veya yeni mezun olmuş öğrencilerden oluşmaktadır. Toplam 270 öğretmen adayı görüşlerini paylaşmıştır. Katılımcıların cinsiyet ve alan bilgileri aşağıda verilen Tablo -1'de yer almaktadır.

Tablo 2: Öğretmen adaylarının cinsiyet ve alan bilgileri

Bölüm	Cinsiyet	Sayı	Toplam	Yüzde
Felsefe	erkek	19	69	7,03
	kadın	50		18,5
Sosyoloji	erkek	8	31	2,96
	kadın	23		8,52
Türk Dili ve Edebiyatı	erkek	8	32	2,96
	kadın	24		8,89
Tarih	erkek	42	77	15,56
	kadın	35		12,96
Coğrafya	erkek	38	61	14,07
	kadın	23		8,52
Toplam		270	270	100

Araştırmanın bu kısmında, çalışmaya katılan öğretmen adayların yarı yapılandırılmış görüşme sorularına verdikleri cevaplar ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt edilmiştir. Daha sonra ses kayıtları deşifre edilerek metin haline aktarılmıştır. Metin belgeleri alan uzmanları tarafından okunduktan sonra literatür ışığında kategorize edilmiştir. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış görüşme sonucunda öğretmen adaylarının cevapları “Sınıf İçi Tutum”, “Öğretmen Davranışları”, “Meslek Bilinci” ve “Ders Anlatım Becerisi” olmak üzere dört ana temayı oluşturmuştur. Görüşmeler sonucunda ortaya çıkan ana ve alt temalar Şekil 1 de sunulmuştur.

Şekil-1: Görüşmeler kapsamında oluşturulan ana ve alt temalar

Oluşturulan ana temalar, öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda alt temalara ayrılmıştır. Sınıf içi tutum ana teması; demokrasi bilinci, kişisel menfaat sağlama, kötü muameleden kaçınma, mukayese etme ile ilgili alt temalara ayrılarak ilgili açıklamalar bu alt temalarda değerlendirilmiştir. Ders anlatım becerisi ana teması; öğrencilere tutumu, bireyin topluma hazırlanması, bilişsel yaklaşım, etkinlikler ve bilim dili olarak alt temalara ayrılmıştır. Meslek bilinci ile alakalı görüşler, meslek sevgisi, mesleki yeterlilik ve gelişim ile ilgili alt temaları oluşturmuştur. Öğretmen davranışları teması ise, adalet, eşitlik, değerler, objektif bakış açısı, kaynak kullanımı, iletişim becerileri, insancıl yaklaşım, güvenilir kişilik, rol-model olma, saygınlık ile ilgili öğretmen adayının görüşlerine yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda iletişim becerileri kendi içerisinde motivasyon, hitabet(güzel Türkçe), anlaşma olarak kategorize edilmiştir.

Araştırmaya gönüllü olarak katılan 270 öğretmen adayına yönlendirilen soruya verilen cevaplar kategorize edilmiş, ana ve alt temaların betimlemeleri aşağıdaki ayrıntılı olarak sunulmuştur. Öğretmen adaylarının görüşleri, Aydın'ın 2011 yılında yapmış olduğu Öğretmenlik Meslek Etiği çalışması ve MEB, Etik Kurulu tarafından hazırlanmış olan Etik Kodlar temel alınarak, uyumlandırılmış ve detaylı olarak Tablo-2'de sunulmuştur. Ayrıca Tablo-2'de ana ve alt temalara kaç öğretmen adayının değindiği ve ilgili temanın öğretmen adaylarınca görüşme esnasında kaç kez tekrarlandığı ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Kaynak öğrenci sayısı sütununda öğretmen adaylarından kaç tanesinin bu konuyla ilgili açıklama yaptıkları sayısal olarak verilirken, Atıf sütununda ilgili konuya öğretmen adaylarının birden fazla açıkladığı durumlar sayısal olarak verilmiştir. Örneğin tabloda literatür temelinde *Profesyonellik* başlığı altında yer alan “*ders anlatım becerisi*” temasının içeriği verilmiştir. Bu içeriğe göre açıklama yapan kaynak olarak 58 öğretmen adayı ilgili temaya 68 kez değinmiştir.

Tablo 3: Ana ve alt temalar ve içerik bilgileri

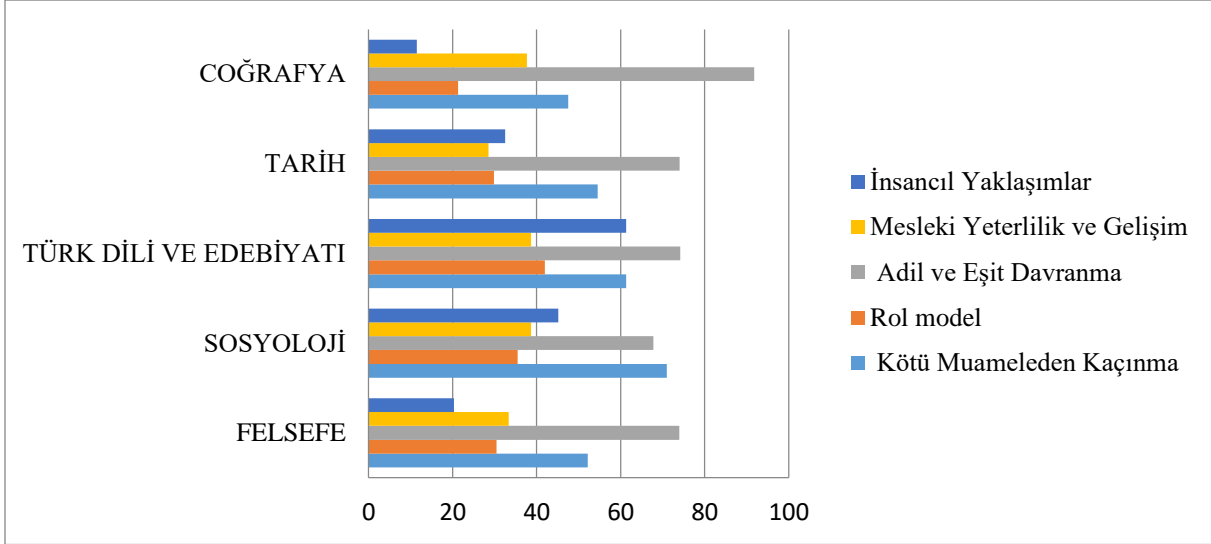
	Tema	İçerik	Kaynak (öğretmen adayı)sayısı	Atıf
PROFESYONELLİK	Ders anlatım becerisi	Öğretmenlik mesleğinde yeterlik sahibi olmak, görvle ilgili bilgi, beceri ve tutumları eksiksiz yapıyor olmak	58	68
	Bilişsel yaklaşım	Öğrencilere fiziksel ve psikolojik anlamda öğrenebilecekleri bir ortam hazırlamak, farklı bilişsel seviyelere göre anlayış geliştirebilme, öğrencinin gelişimini gözetme.	42	47
	<i>Bilim Dili</i>	Alanına özel bilimsel dile hakim olup, öğrenci seviyesine göre ders işlenişinde kişisel yeteneklerini kullanarak hizmette kaliteyi sağlamak.	13	14
	<i>Etkinlikler</i>	Okul içi ve dışı etkinlikler ile dersin desteklenmesi, eğitim sürecinde mümkün olan en iyi öğrenme kaynaklarından yararlanmalarını sağlama	18	21
	Bireyi topluma hazırlaması	Öğretmenin bireyi topluma, hayata hazırlaması, gelecek için rehberlik yapılması	52	60
	Öğrencilere Tutumu	Bireyin çabalarına, sınıf içi ve dışı etkinliklere katılımlarına, öğrencilere söz hakkının verilmesine, derste soru sorma, cevabı yönlendirilmelerine, ipucu vermeye kadar uzanan her türlü etkinlik.	42	49
HİZMETTE SORUMLULUK	Meslek Bilinci	Saygın, onurlu bir mesleğe sahip olduğu bilinci ile hareket eder.	0	0
	Meslek Sevgisi	Görevinin gerektirdiği bilgi, nitelik ve yeteneklere sahip çıkarak mesleğe karşı olumsuz imaj oluşturacak davranışlardan kaçınır. “ meslek sevgisi, çocuk sevgisi” barındırır ve yansıtır.	27	31
	Mesleki Yeterlilik ve Gelişim	Öğretmenin kendi mesleki gelişiminin öneminin farkında olması	79	92

	Öğretmen Davranışları	Eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde mesleğe uygun davranış ve düşünce biçimi geliştirme.	18	20
	Adil ve Eşit Davranma	Öğrencilere eğitim ve öğretim fırsatlarından adil yararlanma hakkı tanır.	179	208
	Değerler	Milli ahlaki, etik ve kültürel değerlere bağlı olma	38	48
	Objektif Bakış Açısı	Olaylara ve durumlara tarafsız yaklaşma	46	50
	Kaynak kullanımı	“zaman, para, emek” Kurumsal ve kamusal kaynakların etkili kullanımı. Öğretim zamanının etkili kullanımı, ders saatlerine riayet etmek, eğitsel değeri olmayan konuşmalarla zamanı tüketmek.	14	14
EĞİTİM MESLEĞİ	İletişim becerileri	Sözel veya vücut dilini kullanarak olumlu ortamlar yaratma	54	59
	<i>Anlaşma</i>	öğrenci ile anlaşma ortak dil geliştirme	18	18
	<i>Güzel</i>	Kullandığı dili etkili ve doğru kullanabilme	8	8
	<i>Türkçe</i>	yeteneği		
	<i>Motivasyon</i>	derse karşı öğrenme isteği oluşturma ve hazırlanma ile ilgili iç motivasyon meydana getirme.	36	41
	İnsancıl Yaklaşımlar	Bir öğrencinin okul içinde ve okul dışında kötü muameleye uğradığını fark ettiğinde gerekli tedbirleri alır. Güven sarsıcı veya önyargılı yaklaşımlara neden olacak telkin ve önerilerde bulunamaz.	68	79
	Güvenilir Kişilik	Öğrencide güven duygusu oluşturmaları	22	25
	Rol-Model Olma	Söz, davranış, hal, hareket ve görüntüsü ile öğrencilere örnek olur. Bilgi birikimiyle öğrencilerde öğrenme istek ve azmini uyandırır.	72	81
	Saygın Kişilik	Eğitim ve öğretim faaliyetleri başlangıcından son aşamasına kadar, sevgi ve saygı üzerine dayandırılır. Mesleğin saygınlığını korur.	15	15
		Sınıf İçi Tutum	Bireylere sahip oldukları onur ve degere uygun biçimde davranılması hakkını gözetmek	15
ÖZERKLİK	Demokrasi Bilinci	sınıf içinde demokratik ortam sağlama	26	28
	Kişisel Menfaat Sağlamama	Eğitimci mesleki nüfuzunu kullanarak kişisel menfaat sağlamaz. Kurum kaynaklarını, araç araç ve gereçlerini kişisel amaç için kullanmaz.	6	6
	Kötü Muameleden Kaçınma	Öğrenciye karşı saygılı davranma, küçüsememe, ses yükseltmeme, sınıf içinde ölçme ve değerlendirme amacıyla veya psikolojik ve fiziksel davranış ile korku salmamak.	122	148
	Mukayese Etme	Öğrencileri birbiri ile karşılaştırma	18	18

Öğretmen adaylarının mesleki etik ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde, oluşturulan temalar, adil ve eşit davranma konusuna 179 öğretmen adayı 208 kez değinmiştir. Mesleki yeterlik ve gelişim konusu 79 öğretmen adayı, 92 kez farklı şekillerde ifade edilmiştir. Bu konuda gündeme getirilen durum; öğretmenin kendi mesleki gelişiminin öneminin farkında olması ve kendini geliştirmek için eğitim almasının gerekliliği üzerinde görüşlere yer verilmiştir. Rol- model olma konusunda 71 öğretmen adayı 81 kez açıklamıştır. Bu konuyla ilgili açıklamalar ise söz, davranış, hal, hareket ve görüntüsü ile öğrencilere örnek olması ve bilgi birikimiyle öğrencilerde öğrenme istek ve azmini uyandırması yönündedir.

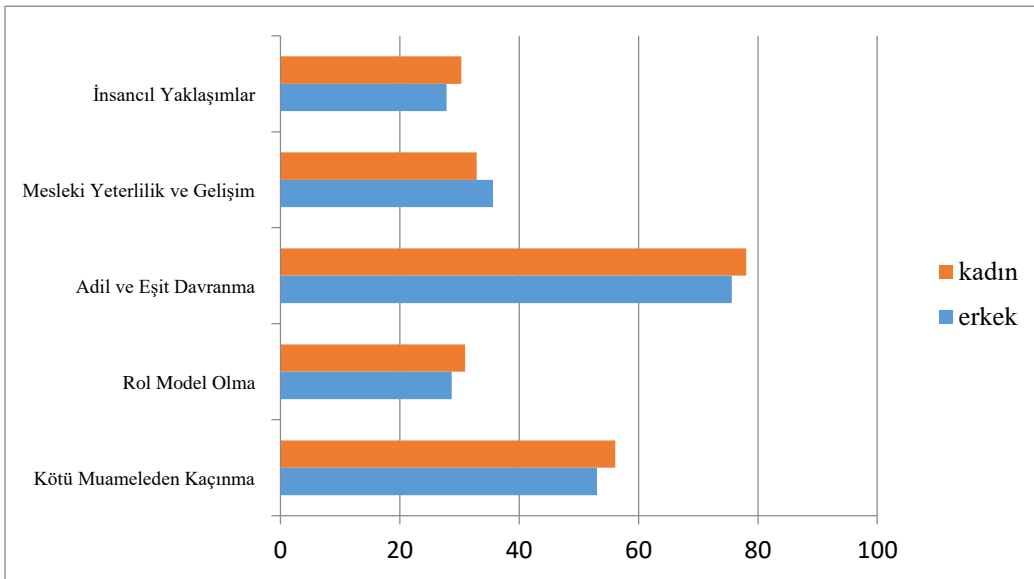
İnsancıl yaklaşımlar konusuna 68 öğretmen adayı tarafından 79 kez gündeme getirilmiştir. Kötü muamele ile ilgili olarak 122 öğretmen adayı 148 kez bu konuya değinmiştir. Bu tema ile ilgili olarak öğretmen adaylarının en çok görüş bildirdikleri durumlar; öğrenciye karşı saygılı davranma, küçüsememe, ses yükseltmeme, sınıf içinde ölçme ve değerlendirme amacıyla veya psikolojik ve fiziksel davranış ile korkutma ile ilgili açıklamalar yer almıştır. Bu temaların bölümlere göre dağılımı Grafik-1’de verilmektedir. Grafik 1’de öğretmen adaylarının ilgili temalara gösterdiği eğilim

verilmiştir. Örneğin *Adil ve Eşit Davranma* teması Coğrafya Bölümü öğretmen adayları tarafından en çok betimlenen alan olmuştur. Bu tema ile ilgili olarak öğretmenlerin öğrencilere eğitim ve öğretim fırsatlarından adil yararlanma hakkını tanınması ile ilgili yorum yaptıkları görülmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme esnasında ilgili alanda öğretmen adaylarının %91,8'i (61 öğretmen adayının 56'sı) bu temayı farklı açılardan dile getirmişlerdir.

Şekil 2: Alan farklılıklarına göre en çok ifade edilen temalar

Cinsiyet açısından ilgili temalar ele alındığında kadın ve erkek yüzdelерinin birbirine yakın olduğu dikkat çekmektedir. En sık kullanılan temaların cinsiyetlere göre dağılımı Grafik 2'de verilmektedir. Cinsiyet faktörü ve temalara verilen cevaplar ilişkilendirildiğinde sadece "Mesleki yeterlik ve gelişim" temasına erkekler kadınlara oranla daha çok değinmişlerdir. Erkek öğretmen adayları, öğretmenlerin meslekte buldukları süre boyunca kendilerini geliştirmeleri gerektiği konusunda daha hassas düşünmüş ve bu etik değerin meslek bilinci ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. En çok değinilen temalarda İnsancıl yaklaşımlar, adil ve eşit davranma, rol model olma ve kötü muameleden kaçınma konularında kadın öğretmen adayları görüşlerini açıklarken bu konular üzerinde daha çok durmuşlardır. Diğer temalarda kadınların açıklamaları erkeklere oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3: Cinsiyet farklılıklarına göre en çok ifade edilen temalar

SONUÇ

Eğitim ve öğretim faaliyetleri başlangıcından son aşamasına kadar sevgi ve saygı üzerine dayandırıldığından, eğitim öğretim hizmeti verenler için mesleki etik ilkeler oldukça önemlidir. Bu bağlamda pedagojik formasyon sertifika programına katılan öğretmen adaylarının eğitim mesleği üzerine etik görüşlerinin kayda değer olduğu düşünülmektedir. Çankırı Karatekin Üniversitesi Pedagojik Formasyon Programına katılan öğretmen adaylarından 270'i ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının dört ana temayı oluşturacak şekilde açıklamalar yaptığı görülmektedir. Görüşme sonucunda öğretmen adaylarının cevapları doğrultusunda oluşturulan temalar; “Öğretmen Davranışları”, “Sınıf İçi Tutum”, “Meslek Bilinci” ve “Ders Anlatım Becerisi” dir. Öğretmen adaylarının görüşleri literatürde yer alan etik kodlarla uyumlandırıldığında profesyonellik, hizmette sorumluluk, adil ve eşit davranma, eğitim mesleği ve özerklik ana temaları ile ilişkilendirilmiştir. Profesyonellik; Öğretmenin işinde profesyonel olması; görevi ile ilişkili bilgi, beceri ve tutumları eksiksiz kazanmış olması ile ilgili konulara yer verilmektedir. Öğretmen adaylarının görüşleri profesyonellik teması altında; ders anlatım becerisi, öğrencilere tutumu, bireyin topluma hazırlanması, bilişsel yaklaşım, etkinlikler ve bilim dili ile ilgili açıklamalar yer almıştır. Hizmette Sorumluluk; bir görevin istenilen nitelik ve nicelikte yerine getirilmesi, öğretmenin üzerine düşen sorumluluğu farkında olması ile ilgili konulara yer verilmiştir. Hizmette sorumluluk ana teması altında; meslek bilinci, meslek sevgisi, mesleki yeterlilik ve gelişim ile ilgili konulara yer verilmiştir. Adil ve eşit davranma; eğitimci mesleğini icra ederken; insan haklarına saygı duyarak öğrencilere adil ve eşit davranma durumudur. Adil ve eşit davranma ana teması altında, öğretmen davranışları, adalet, eşitlik, değerler, objektif bakış açısı, kaynak kullanımı ile ilgili görüşlere yer verilmiştir. Eğitim mesleği;. eğitimci saygın ve onurlu bir mesleğin mensubu olduğunu fark ederek her türlü bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip ederek gelişimini sürdürmesi ile ilgili konular esas alınmıştır. Eğitim mesleği ana teması altında; iletişim becerileri, insancıl yaklaşım, güvenilir kişilik, rol-model olma, saygınlık ile ilgili öğretmen adayının görüşlerine yer verilmiştir. Özerklik; bireylere sahip oldukları onur ve değere uygun biçimde davranılması hakkını düşünerek davranış geliştirme içeriği bu konuyla ilişkilendirilmiştir. Özerklik ana teması altında; sınıf içi tutum, demokrasi bilinci, kişisel menfaat sağlama, kötü muameleden kaçınma, mukayese etme ile ilgili açıklamalara yer almaktadır. Bu bağlamda araştırma sorularının cevapları aşağıda özetlenmiştir.

“Öğretmen adaylarının “öğretmenlik mesleği” ile ilgili düşünce, bakış açısı ve tutumları nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır.

Bu temalardan “Meslek Bilinci” ve bu şemsiye ifadenin altında yer alan “Mesleki Gelişim ve Yeterlilik” ile “Meslek Sevgisi” alt temalarıdır. Bu ana kavram altında öğretmen adaylarının mesleğin saygınlığına ve onurlu bir meslek oluşunu ifade eden açıklamalar ile birlikte öğretmenin kendi mesleki gelişimi ve öğretmenin yeterlilik, yetenek, alanı kapsamında donanımlı olmasından insan ve çocuk sevgisi ile meslek sevgisini işaret eden ifadeler bu şemsiye kavramlar altında toplanmıştır. Bu şemsiye kavramın öğretmen adaylarının daha çok “öğretmenlik mesleği” ile ilgili düşünce ve bakış açısını oluşturduğu düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının toplumda beklenen eğitim mesleğine ilişkin etik ilkeler üzerine düşünceleri aşağıdaki şekilde betimlenmiştir. “Öğretmen Davranışları” ana teması; eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde öğretmenin mesleğe uygun davranış ve düşünce biçimi geliştirme tutumları olarak betimlendirilmektedir. Öğretmen adayları “öğretmenlik mesleği” ile ilgili düşünce, bakış açısı ve tutumları ve bu başlık altında bulunan alt temalara denk gelen ifadeler kullanarak açıklamış oldukları görülmektedir. Öğrenciye karşı adil ve eşit davranma alt temasının özellikle üzerinde durulduğunu ifade etmekte yarar vardır. Ayrıca görüşmeler esnasında öğretmen adaylarının farklı açıklamalar ile bu alt temayı pekiştirdiği görülmektedir. “Öğretmen adaylarının öğretmen-öğrenci ilişkilerinde öğretmenlerin göstermeleri gereken etik ilkeler hakkında ki düşünceleri nelerdir?” temelinde öğretmen adaylarının cevapları şu şekilde özetlenmiştir. Öğretmen adaylarının öğretmen- öğrenci ilişkileri ile ilgili ifadelerinde “Sınıf İçi Tutum” ana teması altındaki başlıklar kapsamında şekillendiği tespit edilmiştir. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmelerde ağırlıklı olarak; öğrenciye karşı saygılı davranma, küçüsememe, ses yükseltmeme, sınıf içinde ölçme ve değerlendirme amacıyla veya psikolojik ve fiziksel davranış ile korku salmama ifadelerinin yer aldığı dikkat çekmektedir.

Fen Edebiyat Fakültelerinde son sınıf öğrencileri ve mezunlarının pedagojik formasyon sertifika programına katılıp öğretmenlik formasyon derslerini alarak öğretmen adayı olmaları sağlanmaktadır. Fen Edebiyat Fakültelerinde eğitim alan öğrencilerin ana hedefi öğretmenlik mesleği

olmadığı gibi ilgili fakültelerin temel amacı da öğretmen olarak öğrencilerini yetiştirmek olmamaktadır. Eğitim fakültesi lisans programı öğrencileri öğretmen olmak üzere eğitim aldıkları için mesleğe ilişkin motivasyonlarının daha yüksek olması (Acat ve Yenilmez, 2004; Turhan ve Ağaoğlu, 2007), öğretmenlik meslek etiği ile ilgili konulara daha duyarlı olmalarına ve mesleği içselleştirmelerini sağlamaktadır. Sadece 14 haftalık bir eğitim ile pedagojik formasyon sertifikası almaya hak kazanan öğretmen adayları ile eğitim fakültelerinden mezun olan öğretmen adaylarının, mesleki etik ilkeleri üzerine değişik farkındalık seviyeleri göstereceği düşünülmektedir. Örneğin yapılan çalışmanın sonuçları değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının, veliler, meslektaşları ve yöneticileri ile aralarında olabilecek temas ve bununla ortaya çıkabilecek etik konular üzerinde görüş bildirmedikleri tespit edilmiştir. Öğretmen adayları sadece öğrenci ve öğretmen etkileşiminde gündeme gelebilecek etik konular üzerinde açıklamalarda bulunmuşlardır. Ayrıca öğretmen adaylarının görüşlerinde dikkat çeken bir durumda meslek bilinci ile ilgili görüş bildirmemiş olmalarıdır. Bu ana temanın altında meslek aşkı ve mesleki yeterlilik ve gelişim üzerinde düşüncelerini ifade etmişler ancak meslek bilinci kapsamında görüşlerini ifade etmemişlerdir.

Bu nedenle, Pedagojik Formasyon Sertifika Programına devam eden Fen Edebiyat Fakültesi öğrencileri öğretmenlik mesleği üzerine görüşlerini bildirirken kendi öğretmenleri ile olan ilişkilerini ve karşılaştıkları olayları gündeme getirdikleri ve sahip oldukları yakın tecrübelerden etik davranışları yorumladıkları düşünülmektedir. Bu kapsamda bir ders açılması bu mesleğe adım atacak bireyleri bilinçlendirmek için uygun gözükmektedir (Altinkurt ve Yılmaz, 2011).

REFERANSLAR

- Altinkurt, Yayla-Yılmaz, Kürşat; “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlerin Mesleki Etik Dışı Davranışlar İle İlgili Görüşleri”, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2011.
- Aydın, İ.; (2012). Yönetimsel, Mesleki ve Örgütsel Etik, Pegem A Akademi Yayınları.
- Baskan, G. A., Aydın, A. ve Madden, T. (2006). Türkiye’deki öğretmen yetiştirme sistemine karşılaştırmalı bir bakış. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (1), 35–42.
- Berg, B. L. (1998). *Qualitative research methods for the social sciences*. Üçüncü basım. Boston: Allyn & Bacon.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five*
- Çelebi, N.; Akbağ, M.; (2012). “Genel Liselerde Çalışan Öğretmenlerin Etik Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”, International Online Journal of Educational Sciences,
- Ergin, Yeliz; “İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Öğretmenlik Mesleği İle İlgili Etik Olmayan Davranışlara İlişkin Algılamaları”; Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.
- Flew, A.; Felsefe Sözlüğü (çev. Nurşen Özsoy), Yeryüzü Yayınevi, 2005.
- Karataş, A.; “İlköğretim Öğretmen Adayları İçin Meslek Etiğinin Önemi”, Marmara Coğrafya Dergisi, 2013.
- Kvale, S. (1996). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. California: Sage Pub.
- MEB, İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü Etik Davranış İlkeler Eğitimi Konulu 04.10.2016 tarihli yazısı Sayı: 97202150-730.06-E10705162
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Pelit, E. ; Güçer, E.; (2005). “Ticaret ve turizm meslek dersi öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin algılamaları”, II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu.
- Pelit, E. ve Güçer, E. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğiyle ilgili etik olmayan davranışlara ve öğretmenleri etik dışı davranışa yönelten faktörlere ilişkin algılamaları. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 95-119.
- Pieper, Annermarie (1999), Etiğe Giriş, Çev.Veysel Atayman - Gönül Sezer, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yılmaz, K. ve Altinkurt, Y. (2009). Öğretmen adaylarının mesleki etik dışı davranışlar ile ilgili görüşleri. İş Ahlakı Dergisi, 2(2), 71–88.
- YÖK (2007). Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982–2007). Ankara: YÖK Yayını.